

Referenceprogram

Diagnostik og behandling af hovedpinesygdomme og ansigtssmerter, 2020

Ordet “skal” cementerer
vejledningmuren

Anne Bülow-Olsen
Oktober 2020

[Næste](#)

Referenceprogrammet er:

- En **vejledning** (nævnt 3 gange)
- En **retningslinje** (nævnt 11 gange)

Hvis du tager motorvejen – så kommer du hurtigt og sikkert frem.

Det er en vejledning.

Afpass din fart efter skiltene!

Det er en retningslinje. Hvis du kører for hurtigt kan der falde en bøde.

[Næste](#)

En vejledning er:

- **Skriftligt materiale med råd, retningslinjer el.lign.** (fra Den danske ordbog)
 - Dvs. en vejledning bør ikke indeholde ordet ”skal” i bydemåde (imperativ), med mindre brugen af dette ord er baseret på lovgivningen (f.eks. at der **skal** udstedes en dødsattest)
 - Referenceprogrammet bruger ordet ”skal” 28 gange. 3 af disse er berettigede, da de handler om lovfæstet informationspligt. 25 gange bruges ordet i bydemåde, selvom der er andre muligheder.

En retningslinje er:

- En regel for hvordan man skal forholde sig i bestemte situationer; vejledning for hvordan noget skal gøres (Den danske ordbog).
- **En klinisk retningslinje defineres som:**

”systematisk udarbejdede udsagn, der kan bruges af fagpersoner og patienter, når de skal træffe beslutning om passende og korrekt sundhedsfaglig ydelse i specifikke kliniske situationer.”

Det systematiske henfører til, at retningslinjens indhold, anbefalinger og indikatorer baserer sig på **den bedste tilgængelige viden (evidens)**.

<http://www.dmcgpal.dk/436/definition-af-en-klinisk-retningslinje>

Ordet ”skal” kan bruges om noget fremtidigt, som her ovenfor. Men ordet ”skal” bør ikke bruges som et påbud eller et krav i en retningslinje, bortset fra omtale af et lovkrav.

[Næste](#)

Hvad er den bedste tilgængelige viden (evidens)?

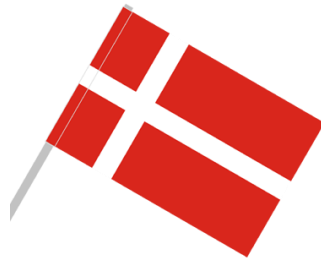
- Er det OK at lægen siger "Sådan gør vi ikke her"? (fordi det ikke står i den danske vejledning, uanset behandlingen bruges i andre lande, og den danske vejledning måske er mange år gammel)

[Næste](#)

Hvad er den bedste tilgængelige viden (evidens)?

- Er den bedste tilgængelige viden national?
- Eller kan patienter foreslå og få tilbudt en behandling som bruges i et andet land?
 - Med passende økonomiske og praktiske hensyn, hvis behandlingen er voldsomt dyr eller kræver dyrt udstyr

Hvad siger loven?

- Sundhedslovens kapitel 5 handler om information og samtykke:
 - patienter (som er i stand til at kommunikere)
 - skal informeres om effekt, komplikationer og bivirkninger af den tilbudte behandling og
 - skal udtrykke, at de er enige i behandlingen, som lægen tilbyder
 - Der er muligheder for afvigelser herfra, f.eks. for børn, demente, bevidstløse og i akutte situationer, hvor forsinkelse kan medføre alvorlige skader

Hvad betyder "skal"?

- På dansk kan ordet "skal" have (mindst) to betydninger:
 - Et påbud (bydemåde) – Du skal gå i seng NU!
 - En forudsigelse (fremtid) – Vi skal på ferie i næste uge
- Den sproglige sammenhæng viser om ordet er et påbud eller et løfte om noget i fremtiden

Hvad betyder dette for behandlingen af migræne?

- Referenceprogrammets brug af ordet "skal" er et påbud (imperativ) alle steder i teksten
- Det giver læseren indtryk af, at tekstens "skal" skal følges – dvs. teksten foregiver at være ufravigelig

Hvad kan patienten gøre?

- Patienten har altid ret til at sige nej tak til et behandlingstilbud eller trække sit samtykke tilbage
 - Så skal lægen informere om konsekvenserne for patientens helbred
- Patienten har ret til at bede om en second opinion (en anden læges syn på sagen) eller skifte læge

[Næste](#)

Lægens muligheder, hvis du ikke er sikker på, at den tilbudte behandling er det, du ønsker

- En anden mulighed er at prøve xx medicin – den har færre/flere/værre bivirkninger (**den konstruktive løsning**)
- Du kan kun få denne medicin, hvis du først bliver medicinsaneret/steriliseret/xxx (**du presses til en behandling, du ikke ønsker**)
- Så må jeg jo afslutte dig (**den ultimative trussel**)

Referenceprogrammets brug af ordet **skal** lukker for muligheder

Eksempler:

- Medicinoverforbrug **skal** være saneret forinden
- Ved ≥ 15 hovedpinedage per måned **skal** medicinoverforbrug udelukkes
- depression, **skal** ligeledes diagnosticeres
- sekundær hovedpine, f.eks.
medicinoverforbrugshovedpine, **skal** udelukkes

Den hyppige brug af ordet **skal** fører til, at de behandlende læger følger vejledningen meget nøje og glemmer, at patienterne er forskellige, og at lægens personlige vurdering altid kan veje tungere end en vejledning

Trusler hører ikke til i samarbejdet mellem læge og patient!

Derfor bør ordet ”skal” i bydemåde fjernes fra Referenceprogrammet og andre behandlingsvejledninger

[Næste](#)

De sidste ord

Jeg skal lige tage din tid
i 5 sekunder mere,
for at sige tak
fordi du læste hele vejen
til denne slutning

Er ordet "skal" brugt
som bydemåde eller fremtid her?

Her er valget dit!